

הכל צריכין דעת בעלים — גונז וגזל, או אחד מלכרעה שומרין שהחזיר — נרין להודיעו לבעלים, וחס לא הודיעו חייב המחזיר בלתי ריווחן. טענת גנב — לפטור עצמו על ידי גנב, שטוען: נגנבה הימנו האבידה שמלאמי, ומלאמי שגזרו הוא — משלם משלמוי כפל כנגדי ענמו. דרשטין צפרק "מרוצה" (כפא קמא פ"ג, 5): "ואם לא ימלא הגנב" —

חס לא ימלא כמו שאמר אלף הוא ענמו גנבו, וכתיב במריה "חסל שניס". אי אמרה בשלם שומר אבידה כשומר חנם דמי — משום הכי משלם כפל, דהוי בני לפטור נפשיה בטענת גנב. קרנא בני שלומי — מעיקלה כי טעין נגנבה הוא מחייבי נפשיה לשלמוי קרנא. טענת לטטים מזויין — גנב מזויין נטל הימנו חזקה. לקח פטר נפשיה בטענת אונס. לטטים מזויין גזלן הוא — ונטענת אונס פטר נפשיה. וכפל — בטוען טענת גנב הוא, דכתיב ביה רחמנא (דמתיב) "ויוגב מתיב הליש" (שמות כג). גנב הוא — ומשלם כפל. וכן הפטור ענמו בטענת לטטים מזויין. וענין מיוז — לא מייחזי שומר שזכר עליה חס אמת אמו, דהא חליס.

תוספות

אלא לגינתו שאינה משתמרת — פירש: אלא ברוח מצויה. ושמע מינה כשומר חנם דמי, דכלתה שמירתו.

קרנא בעי לשלומי — וכיון שחייב עצמו לשלומי בשוין — אפילו נמצא שגנבו פטור מכפל.

כגון שטענו טענת לטטים מזויין — תימנא: אמאי מוקי לה בלטיטים מזויין ודחיק למימר דגנב הוא? לוקמיה כגון שטענו טענת גניבה באונס — שנגנבה ממנו באונס גדול, כגון שממר כספים בחפירה בקרקע שאי אפשר לנגבם אלא במחילות תחת הקרקע, דהוי אונס כליסטיים מזויין. או אם בא עליו חולי של שירוף הדעת או שינה נפלה עליו באונס, או אונס אחר שאינו יכול לשמור. ולרבה דפטר בסוף "הפועלים" (בבא מציעא גגב), על בעידנא דניילי אינשי או דגם בעידנא דנימי אינשי, משכחת כפל שטוען טענת גנב בעידנא דניילי או בעידנא דנימי אינשי. ולהנהו אמוראי דפליגי עליה התם, מכל מקום שמיכתה, כדפרשינהו: וניהו איכא למימר דהכא לא חייש כיון דמשני שפיר בלטיטים מזויין, וסבירא ליה דגנב הוא. ובסמוך נמי אברייתא דפרקי יאלא אם אמרת: הוה מצוי למימר נמי: וליתעמך גדולן הוא אכתי תקשי לך דמצינו שומר שזכר משלם כפל בטוען טענת גנב באונס. אך בההוא קל וחומר דאין עליו תשובה קשה, דבפרק "השואלי" (שם פ"א, א) מסיק עלה דקסבר האי תנא לטטים מזויין גזלן הוא. ומה בכך? אכתי יש עליו תשובה, דמה לשומר שזכר שכן משלם כפל בטוען טענת גנב באונס? ואין לומר דכיון דגניבה באונס לא שכיח לא חייב פריכא, אבל לטטים מזויין שכיח טפי — דבכמה מקומות פריך מחומרות דלא שכיחי. ועוד, אף על גב דלא שכיח יכול לטוען כן? ונראה לריבנו יצחק: דכיון שחייב הכתוב שומר שזכר בגניבה, וסתם גניבה קרובה לאונס, כדאמרין ב"השואלי" (שם) — סבירא הוא דבכל ענין שתהיה הגניבה יתחייב מגזרות הכתוב אפילו באונס גמור, ואף על גב דבלטיטים מזויין, דהיינו שגויה דקרא, פטור בו הכתוב אף על פי שאין אונסו גדול יותר. ודוחק.

עיונים

לגינתו שאינה משתמרת כלומר, שאינה משתמרת במיוחד, ומכל מקום היא משתמרת ברוח מצויה, שאם לא כן בודאי אף שומר חנם חייב שהרי פשיעה היא זו (הוס'). **הכל צריכין דעת בעלים** — וכל זמן שלא הודיע לבעלים שהוא משיב להם את הדבר (כגון גזלה שגול מהם) לא קיים מצוות השבה. ואחרונים דנו בסברה של חילוק זה. האם התנהגו היסטורית היא שבמקום שצריך השבה צריך דעת בעלים, ורק באבידה משום ריבוי הלשון בכתוב ("השב חשיבים") מפרשים: השיבם מכל מקום. שאף השבה שאינה מועילה מועילה לענין זה. או שמא בשאר דברים כיון שנתילת היא מיד הבעלים, הרי אין החזרה מתקיימת אלא כאשר מחזיר מרעתם. ואילו אבידה שהמוצא אותה מנאה בעצמו, ולא מיד הבעלים — מולמדנו הכתוב שאין צריך דעתם במונ שמשביב להם.

טענת ליסטים מזויין סברת רב יוסף בזה נראית מוזרה: שהרי מצד אחד הוא אומר שליסטים מזויין הוא סוג של אונס, ואינו בכלל גניבה, ואם באמת לקח ליסטים מזויין את החפץ מידו — הריהו פטור מלשלם עליו. ומאידך אנו אומרים שטוען טענת שקר של ליסטים מזויין הוא חייב כפל בטוען טענת גנב. ועוד שאלו בתוס' מודיע נדחק רב יוסף להעמיד דבר זה בלטיטים מזויין, ולא בגניבה באונס, כגון ששמר כראוי? והסבירו בתוס', שבכלל צריך לומר שגניבה היא ענין של אונס (שלא כאבידה שהיא בעיקרה תוצאה של רשלנות). ומשום כך אין חילוק בין גניבה פשוטה שמקורה ברשלנות מסיימת, ובין גניבה שלא היה השומר יכול למנוע אותה. ולכן גם בכל מקרה שהחפץ

אלא פשיטא (פ"טו) שהכותנה היא שהחזיר לגינתו שאינה משתמרת ולהחזרה שאינה משתמרת, ואף על פי כן אינו אחראי עוד על המציאה. **שמע מינה** (גמ' ומכאן) כי **כשומר חנם דמי** (נחשב) המוצא ולא יוחר, ודי לו בהשבה שכור! אמר ליה [ג'] רב יוסף: **לעולם תפרש כי הכניסם לגינתו המשתמרת ולהחזרתו המשתמרת**, ודקא קשיא (ומה שהיה קשהו לך: היינו (הרי זה) כמו ביתו, ומה החידוש בדבר? יש בכל זאת חידוש, כי הא קא משמע לן (דבר זה משמיע לנו) **דלא בעינן** (נשאין אנו צריכין) במקרה כזה **דעת בעלים**, שאין צריך להודיע לבעל האבידה שהחזיר לו אבידתו, וכדברי ר' אלעזר. שאמר ר' אלעזר: **הכל כל החייבים בהשבת חפץ לבעליו** (כגון שומר או גנב) **צריכין דעת בעלים** להודיע להם שהחזירו להם את השיך להם, חרין מהשבת אבידה, שהרי ריבתה בו תורה במשיב אבידה השבות הרבה שנאמר בלשון ריבוי "השב חשיבים" ללמדנו שאם החזירה אף בלא דעת הבעלים — הרי זו השבה. אמר ליה [ג'] אבי לרב יוסף: **ואת אה תסבירא** (ואתה אינך סבור) **ששומר אבידה כשומר חנם דמי** (נחשב)? והא (הרי) אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן: **הטוען טענת גנב באבידה אדם שמצא אבידה וטוען שנגנבה ממנו, ולכסוף נמצא שהוא לקחה לעצמו — משלם תשלומי כפל** כאילו הוא עצמו גנב. ומעתה נשאל: אי סלקא דעתך (ואם עולה על דעתך) שמוצא האבידה שומר שזכר הוי (הוא). אמאי (מדוע) במקרה זה הוא משלם תשלומי כפל? הרי קרנא בעי שלומי (את הקרן בלבד צריך הוא לשלם) שהרי שומר שזכר חייב ממילא בגניבה ואבידה, וכיון שבדבריו חייב עצמו לשלם את ערך החפץ — אין מקום להחשיבו כגנב! אמר ליה [ג'] רב יוסף: **הכא במאי עסקינן** (וכאן במה אנו עוסקים) **כגון שטוען המוצא טענת לטטים מזויין** (שורד מזויין בנשק), שכא ונטל את המציאה מידו, ובליסטים מזויין פטור אפילו שומר שזכר. וכיון שטוען טענת שקר שעל ידה הוא נפטר לגמרי מחובתו, אם לכסוף נמצאה האבידה אצלו — חייב הוא לשלם כפל כטוען טענת גנב. אמר ליה [ג'] אבי: **ליסטים מזויין הלוא גזלן הוא ולא גנב**, וכיצד אפשר לקרוא לזה "טוען טענת גנב"? אמר ליה [ג'] רב יוסף: **שאני אומר כי לטטים מזויין, כיון דמיטמר מאינשי** (שמחחובא מבני אדם) ואינו גדול בגלוי לעיני כל — **גנב הוא להחשיב** טוען טענת לטטים מזויים כטוען טענת גנב, ולכן כיון ששומר שזכר נפטר בטענה זו, שהרי עבדו אונס הוא זה, אם נתברר שהיה זה טענת שקר — משלם כפל, כדון שומר חנם הטוען טענת גנב בפקדון נמצא אחר כך הדבר בידו. **איחביה** (הקשה לו) אביי ממה שטינו בביריתא:

- מסורת הש"ס**
- ה. בימ שם וראה ב"ק שם. ליקיש שם שטא.
 - ו. ב"ק ס"א. ק"ב, ירושלמי שבעות פיו חיה. שם פ"ח ה"ג.
 - ז. ראת ירושלמי שבעות פיו ח"א.
 - ח. בימ ש"א, וראה שם כ"א.
 - ט. ב"ק ע"ב.

גדרות

- שהרי ריבתה בו יש בכתיב**: שהרי ריבתה.
- כגון שטוען יש בכתיב**: כגון שטענו.
- שאני אומר לטטים** ויש שפרש: שאני ליסטים.

נגב ממנו חייב שומר שזכר. ואולם בלטיטים מזויין אמרה התורה במפורש שיהא פטור (שהרי זה בכלל 'נשמה') שהריהו כשאר אנוסים, שאינם חייבים על כך, ואולם משום שהוא גנב — תחשב טענת שקר של לטטים מזויין טענת גנב לחייב כפל. אבל אחרים טענו כי אין חילוק בין סוגים שונים של גניבה באונס, שכולם פטור שומר שזכר, ולפיכך כשם שיתחייב כפל בטוען טענת לטטים מזויין — יתחייב כן בכל טענת גניבה באונס (ראה שו"ע ח"מ ש"ג, ב).

אורה ההלכה

לעולם לגינתו המשתמרת המוצא חייב לטפל באבידה שמצא עד שיכניסה לרשות הבעלים המשתמרת. אבל אינו צריך להודיעו. (רמב"ם שם. שו"ע שם).

הכל צריכין דעת בעלים גנב או גזלן שהחזיר את החפץ למקומו עדיין חייב באחריותו בשלמותו עד שיעדו הבעלים שהחזירו. אבל אם לא ידעו הבעלים שנגנב — אינו חייב להודיעו שהחזירו, עד מנת להיפטר מאחריותו. ואם היה זה גזל חיים בין כה וכה חייב להודיעו. (רמב"ם שם הלכות גניבה פ"ד ה"י. שם הלכות גזלה ואבידה פ"א ה"ח. שו"ע שם ש"ג, א).

טוען טענת ליסטים מזויין הטוען טענת גנב באבידה ושכע ואחר כך באו עדים שהאבידה ברישותו ושקר טען — משלם תשלומי כפל. והוא שטוען שנגנבה בלטיטים מזויין שפטור מחמת האונס. וכדברי רב יוסף. (רמב"ם שם ה"ד).

מסורת הש"ס
 א. מכילתא דרשב"י שמת
 כ.ד.
 ג. בימ צהא. ירושלמי
 שבעות פ"ח ה"א. מכילתא
 ומכילתא דרשב"י שמת כב.
 ד. ילק"ש תורה שמו.
 ה. בימ שם. ירושלמי שם
 (נתיב). וברכות כגב.
 ז. בימ שם. שם מא.ב.
 ז.ב.
 ח. שם לדא.

גדרות

נמצא בשומר שכן יש
 בבתי: **נמצא שומר שכן.**
חייב בגניבה ואבידה יש
 בבתי: **חייב בו גניבה**
ואבידה.

לא, אם אמרת בשומר הנם שכן משלם תשלומי כפל, תאמר בשומר שכן שאינו משלם תשלומי כפל? ואי סלקא דעתך [ואם עולה על דעתך] לומר כי לסטים מזויין גנב הוא, נמצא כי גם בשומר שכן יש דין של משלם תשלומי כפל — בטוען טענת לסטים מזויין! אמר

ליה [גון רב יוסף: הכי קאמר [כ] הוא אומר], כך יש להבין את הדברייתא: לא, אם אמרת בשומר הנם שכן משלם תשלומי כפל בכל טענותיו בכל מקרה שנמצא שטען טענת שקר שהחפץ נגנב ממנו, תאמר בשומר שכן שאינו משלם תשלומי כפל בכל טענת גניבה שקרית אלא בטוען טענת לסטים מזויין. איתבייה [הקשה גון] אביי לרב יוסף מכרייתא אחרת: נאמר בתורה, ברין שואל חפץ או בעל חיים מחבירו: "ונשבר או מת... שלם ישלם" (שמות כב, יג) ואמרו החכמים במדרש הלכה: אין לי אלא שבורה ומתה חייב עליה השואל, גניבה ואבידה מנין שגם כן חייב עליה? אמרת (אומר אתה) קל וחומר: ומה שומר שכן שפטר כל שבורה ומתה שאינו חייב באחריותה, בכל זאת חייב בגניבה ואבידה, שואל שהיב אפילו בשבורה ומתה — אינו דין שהיב בגניבה ואבידה? ומסתמכים שם: ודוה קל וחומר שאין עליו תשובה, שבוראי חייב השואל אף על גניבה ואבידה. ואי סלקא דעתך [ואם עולה על דעתך] לומר שלסטים מזויין גנב הוא, אמאי [מדוע] אין עליו על קל וחומר זה תשובה? איכא למפרך [יש מקום להסתור]: מה לשומר שכן שיש בו צד חומרה שאין בשואל, שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת לסטים מזויין, ואילו שואל אינו משלם על כך כפל

לא, אם אמרת כו' — ממתיחא היל [ולא ידענא הילא תיחא], בכל טענותיו — כלומר כל טענות שעל ידי גנב, בין מזויין ובין שאלו מזויין, דהא שומר חנם פטור בגניבה ואבידה, הלכך כשנמצא שקין משלם כפל. תאמר בשומר שכן שאינו משלם כפל — בטענת גנב שאלו מזויין, אפילו נמצאת צדו, דהא מעיקרא לא הוה פטר נפשיה מקרנא. אין לי — שהא שואל חייב. אלא בשבורה ומתה — שהן חנם, שפטר בו שבורה ומתה — דכתיב ביה "ומת או נשבר או נשחט" וכתיב בתריה "שבעות ה' מתייה בין שניס" (שמות כג). חייב בגניבה ואבידה — דכתיב ביה "אם גנב יגנב" וגו'. מה לשומר שכן כו' — תאמר בשואל שאין בו כפל לעולם, דהא מתיחא בלאוונסין, דכתיב "ונשבר או מת", וכי נמי טעין לקטים מזויין נטלו הימנו הוה מתיחא נפשיה עקרנא, ומו שאני נא לגנוב אם היקין לא שלם כפל. קסבר האי תנא — "דינשבר או מת", קרנא בלא שבורה עדיפא מכפילא בשבורה — שואל עדיף שמתיחא בשבורה ומתה נלא שום שבעות שקר, משומר שכן שפטור עליהן, וף על פי שיש בשומר שכן כפל בטוען טענת לסטים מזויין — אין זה חומר, דכפל אינו צדומרין עד שיבעט לקר שנגנבה הימנו ולא כן בלא עדים, צדק "מרוצה" (נצח קמא ס"ג, ב). הלכך קנשא משום שבעות הוא דקסייה לחמנא. מסייע ליה — דלמטיס מזויין גנב הוא. ואיני נשבע — דלי בעינא תמנענא דנגנבה מפטרנא, לשוכר — דכין דשילס נמצא הגניבה שלו.

תוספות

לא אם אמרת בשומר חנם — נראה דקאי אהא דבעי למליף בשלחי

"המפקדי" (בבא מציעא מא, ב) שלוחות יד בשומר שכן משומר חנם. אף על גב דשומר שכן מתחייב קרנא בלא שבעות, עדיפא מקרנא בלא שבעות. ותימא: להאי תנא, מנלן דפרשה ראשונה נאמרה בשומר חנם ושניה בשומר שכן? אפיך אמר, דבפרק "השואלי" (שם זד, ב), גבי קל קיימא לן אלא משום דקרנא בלא שבעות עדיפא: ועוד נפקא להו דבסמוך גבי קל וחומר שאין עליו תשובה, דפרקי: מה לשומר שכן שכן משלם תשלומי כפל כו', כלומר, ולכך דין הוא שיתחייב בגניבה ואבידה. אדרבה, כיון דחומר הוא הוה ליה לומר שלא יתיחייב כדי שיתחייב כפל; ויש לומר: דהא פשיטא דעדיפא חומרא דקרנא בלא שבעות מחומרא דכפילא בשבעות, דמי יודע שיכא לדי כן, ולכך יש לנו להעמיד פרשה שנייה שחייב קרן בגניבה — בשומר שכן שהוא חמור, ופרשה ראשונה שפטור — בשומר חנם, והאי תנא דבסמוך דקסבר קרנא בלא שבעות עדיף מכפילא בשבעות, סבירא ליה דאפילו פריכא אין לעשות ממנה, מפני שזה קולתו גרמה לו שמתחייב בכפל וזה חומרו ורומת לו שפטור מכפל. וכדאי גזווא איכא בריש בבא מציעא (דא, ג) גבי רבי חייה תורת הזמנה לא פריך.

נמצא שומר שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת לסטים מזויין — אבל אי גולן הוא — ניחא, דטוען טענת גולן נמצא שהוא בידו לא משלם כפל. ואם תאמר: אכתי נמצא שומר שכן משלם כפל בטוען טענת גנב בבעלים; ושמא אין שייך כפל בטוען טענת גנב בענין זה. ואפילו שייך אין לחוש אי הוה מצי למימר "ולטעמך" ולא קאמר.

קסבר האי תנא קרנא בלא שבעות עדיפא — ואם תאמר: ורב יוסף דסבירא ליה לעיל אליבא דההוא תנא דלמטיס מזויין הוא, וגם סובר אותו תנא כפילא בשבעות עדיף, אם כן מנלן גניבה ואבידה בשואל? דמשומר שכן לא יליף; וכי נה לקשות דרבי יוחנן דאסיקנא לעיל אליבא דקסבר דלמטיס מזויין גנב הוא, ובי"המפקדי" (שם מא, ב) מוכח דקסבר כפילא בשבעות עדיפא, בשמענא דשליחות יד צריכה חסרון. וכן סבר התם רבי אלעזר, ובי"המרובה" (לקמן טז, ט), סבירא ליה דכי מיטמר מאינשי גנב הוא אף על פי שבעלים סבירא ליה הכי בלסטים מזויין; ויש לומר: דנפקא להו מ"יכא ישאלי" — וייו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון ותחתון מעליון, כדמסיק בפרק "השואלי" (בבא מציעא צה, א), ולאותה מסקנא לא נטריך קל וחומר של ברייתא זו, והא דמיייתי ליה התם היינו מקמי דתיקו ליה מ"יכא ישאלי" וילמד תחתון מעליון.

קיונים

לא אם אמרת וכו' רשי' אומר כי אינו יודע מה מקורה של ברייתא זו המובאת כאן, ולמה ברוק היא מתייחסת. ובתוס' אומר כי היא חלק מדין לגבי אחריותם של שומרים, אלא ששם מדובר בדין של אמוראים (תוררי) וראה בראב"ד שהביא לכך מקור מן המכילתא, ובמסורת הש"ס.
קרנא בלא שבעות וכו' בתוס' מסבירים כי הסברה שדברך פשוטה, שהרי מה שמחוייב בפלג טענת שקר הוא משום הקולא שבעיקר הדין, שיכול להיפטר מתשלומים בטענתו זו. ולכן כל ענין כפילא בשבעות אינו אלא התאחד של צד הקולא שדברך, ומכל מקום סבור היה אביי, כי די בטענה שיש צד בלשונה של חומרה על מנת להפוך קל וחומר, כפי שנמצאו עמוס רבות. ולמך החיוב לשלם כפל מסביר רשי' שהוא ענין של קנס, שכיון שטען טענת שקר — קוסיים אותו ומשלם כפל, ומדברי הרמב"ם משמע שיעקר חיובו של טוען זה הוא משום שהריהו בעצם גנב, שהרי לקח את החפץ לרשותו ואינו מחזירו, ומה שצריך שבעות על מנת להתייחב, הרי זה כדי לברר שאכן הוא גנב את החפץ ולא עיכבו בידו מתוך כוונה אחרת.

אורה ההלכה
שמשלם תשלומי כפל בכל טענותיו שומר חנם הטוען שהפקדון נגנב מרשותו, אם נשבע ואחר כך באו עדים והעידו ששיקר והשדבר נמצא בידו — משלם תשלומי כפל כגון. (רמב"ם ספר נזיקין הלכות גניבה פ"ד ה"א).
שומר שכן שומר שכן [וכן השובר, שריו כשומר שכן] אם נגנב או אבד הדבר שברשותו — חייב לשלם. ואם אירע אונס נמוך, כגון שמת כדרכו, או נשבר או נשחט, הרי זה נשבע שאירעו אונס ונפטר. (רמב"ם ספר משפטים הלכות שכירות פ"א ה"ב. שרי' חור' ש, ג, ב, ג, ושמ סוף ג).
שואל השואל משלם אם אינו יכול להחזיר הדבר ששאל. ואפילו אם נחטא, או נלקח ממנו באונס גמור, וכל שכן שחייב את אונסו ויכול להחזיר הדבר ששאל. (רמב"ם שם שם שם, א).
הרינו משלם ואינו נשבע השוכר פרה מחבירו ונגנבה ואמר השוכר שהוא משלם ואינו נשבע, ואחר כך נמצא הגנב — הרי הגנב משלם תשלומי כפל ואו תשלומי ארבעה וחמישה). לשוכר. (רמב"ם שם הלכות שאלה ופקדון פ"ח ה"א).

סבורה — רנן דעו למיעיה לרב יוסף מהא: רבי יהודה היא לאמר שזכר כשומר שזר דמי, צ"השובר את הפועלים" (בבא מציעא נ"ג,א) ומחייב בגניבה. ומדקתני: איתו נשבע, מכלל דאי בעי אשמעינן דנגנבה כלקטעין הוה מטער, ואיכר דמי דמתפרז? הא מחייבי בגניבה! אלא ודאי דקטעין למטיס

מוזין גנבה במקרה, וקמי דכי נמלא איהו לטמיס נמשל כפל. שובר כשומר חנם דמי — ונגנב שליט מוזין הוה פטר נפשיה מעיקרה. ואי בעית אימא — ועולם רבי יהודה היא, ונגנב שליט מוזין. וכדמחילין רבה בר אבהו — צ"השובר את הפועלים". רבי יודא אמר — ועולם כשומר שזר דמי, ואפילו הכי לא תסייעה. דלמי דקמיי קמל — בלמטיס שליט מוזין קאמר. וקמי רישא: איתו נשבע, מכלל דאי בעי פטר נפשיה, נמלא עסקין — טועין טענת למטיס מוזין, הנקי אי בעי איפטר, וכשנמלא הנגב נמלא שליט מוזין ובר כפל הוה. אמר רב — האי דקמי מה שנהניס מעלמת — שנהניס קאמר, כשנהניס על התנאה שקטעין בקרקע והפסידם, והיא נהניס שלא לקמה מקרקע. ופריקין: אלג אכלה אפילו מה שנהניס לא מעלמתו כמתיה. לימא רב לטעמיה דאמר — גני הכניס מירוחיו לחזר תפירו שלא גרשוט צ"השובר שנגנב את הפסיד" (בבא קמא נ"ג,א) דקמי: הווקע סיס כסמה על גני הכניס חייב בגני הפסידות. ואמר רב: כשהחלקה שזר נטן, אלג אכלה והמריהו — פטור המכניס, הוה לה עלה חאלל. והכל גמי אמר בגני כסמה: צריכה אנסה היא שתי נפלה, וצ"הכלמה היה לה עלה חאלל, ומה אזי יכול לעשות.

תוספות

סבורה כרבי יהודה דאמר שובר

כנושא שזר דמי — משום דהכי קיימא לן כסתם מותניתין בפרק בתרא דשבוטותא (ט,טא) דקתני: נושא שזר והשובר משלמים את הניבה ואת האבידה. ורבי ירמיה נמי אית להי הכי ב"המפקדי" (בבא מציעא ל,א) גבי פמיים שפניהם בחסותא כו'. וביבמות בריש פרק "אלמנה" (טו,ב) גבי כחן ששזר פרה מישראל, דמטיק דמי דמחייב בגניבה ובאבידה. ובי"השואלי" (בבא מציעא צ,א) נמי גבי מר בר חיינא אגר ליה כודניתא לבי חוואי וחיבינתי רבא, ומסיק דנגנבה.

ואי בעית אימא כדמחילין כו' — לא נפקא מינה מידו, אלא לפי דבריו דבעי לאוקומא כרבי יהודה ורבה להשיב לו. ובי"האומנים" (שם פ,ב) איכא כחאי גוונא: ואי בעית אימא כדמחילין רבה בר אבהו. והתם יתיישב טמי שאומר כן כדי להעמיד חכם מתניתין כרבי מאיר. ושמא אגב שהביאו שם הביאו כאן.

נפלה לגינה והויקה משלמת מה שנהנית — והוא שאינה יכולה לירד. דאם כן אפילו נפלה משלמת מה שהויקה, דתחילתה בפשיעה וסופה באונס חוץ. וסיפא דקתני: ירדה — אורחא דמילתא נקט, והוא הדין נפלה כיון שיכולה לירד.

קיינים

איבעית אימא כדמחילין העירו בתוסי' שלעניינו אין כל חשיבות ברבה. שהרי כבר ירדה זו לא נאמר שם אומרה. ויכול שתהא כדעת ר' מאיר או ר' יהודה. אלא משביש לפי טענת השואל, שאפילו ליטתו. שהוא סבור שבריתא זו כדעת ר' יהודה — אפשר להעמידה כשיטתו מבלי שתהא מבואר הוכחה.

ונמצא שהיה לטיסין וכו' יש שהבינו שהוא טוען טענת ליסטים מוזין. והתברר שיקשר. שהיה זה ליסטים שאינו מוזין. ויש שאמר שיהיבן לפרש את הדברים גם בטעות, שהשובר סבר כי הליסטים הוא מוזין, שכן היה נראה מתוך התנהגותו. ולבסוף התברר שגם שחשב שהוא נשק בידי הליסטים אל היה נשק כלל (אשל אברהם). **נפלה לגינה ותנתי וכו'** ורבי הקשו: הרי זה מקרה של "תחילתו בפשיעה וסופו באונס" שנתחלה היתה יכולה לרדת לאותה גינה ברצונה והוא לא שמרה היטב, ומשום כך נפלה באונס. וצריך לירות חייב על כך! ומשום כך פירשו בתוסי' (וכן בתוסי' ערו) שכן מודבר שנפלה דוקא במקום שאינה יכולה לרדת בו (ולענין זה גם אמר ירדה שלא דרכה במקום זה — היא הדין שווה). ומה שאמרו במקרה דבא בשונה. שחייבה את ירדה — הרי זה במקום שיכולה לרדת בו. ואפילו במקרה שנפלה לשם. אבל הרמב"ם סבור שאולי אדם שצויה על ידי כך, שהיה אינו יכול לחזוק בכל בהמה שמוילין ברשות הרבים שלא תיפול. וממילא אין זה תחילתו בפשיעה. וכן מפורש בירושלמי. **בנחטה** ומה שהיה שנתתי — שלא נתחבא קשה. אלא נפלה על גבי דבר רק. ואומרים כמה מושג אדם לשלם עבור כך. והוא מה שמשלם לבעל הגינה (מאיר). ורבינו ירוחן פירש כי מחשבים כמה חזן צריך היה לקנות על מנת שיימנע חזק. **אבל אכלה אפילו וכו'** הראיה מסביר כי בדברים אלה והיא אינם מדברי רב עצמו. אלא הם המשך הדברים. שמשמחה הנמרא את דבריו. ואילו רש"י סבור שזו היא

ומעירים: סבורה (סבורן) הלומדים שרצו לסייע לרב יוסף. כי ברייתא זו כשיטת ר' יהודה היא, שאמר: שובר כנושא שזר דמי (נחשב) שחייב בגניבה ואבידה. ומדקתני (נממה ששנה): ואמר "הריני משלם ואני נשבע", מכלל הדברים שנמע דאי בעי פטר ליה נפשיה (ששם היה

השובר רוצה, היה פטור עצמן) בשבועה ולא היה צריך לשלם. ונביר: היכי דמי כ"צד היה הדבר בדיוק? האם לא כגון דקא טעין (ששועין) טענת לטיסין מוזין שכשומר שזר אינו חייב באחריות על כך, וקתני (ושנה): ואחר כך נמצא הגנב — משלם תשלומי כפל לשובר, שמע מינה (למד מכאן) כי לטיסין מוזין גנב הוא! אמרי (אומרים) ודוחים הוכחה זו: מי סברת (האם סבור אתה) כי ברייתא זו היא כדעת ר' יהודה שאמר: שובר כנושא שזר דמי (נחשב) דלמא (שמא) תנא זה כו' מאיר סבירא ליה (סבור הוא), שאמר: שובר כשומר חנם דמי (נחשב). ומשום כך הוא נפטר מאחריות גם בטענת גניבה ורגילה. איבעית אימא (אם תדעה אמוה) כמו שהיה מחילין רבה בר אבהו ותני (ושנה) את הדברים בחילוף הדעות: שובר כיצור משלם?

ר' מאיר אומר: כשומר שובר, ר' יהודה אומר: כשומר חנם, ונמצא שאף אם ברייתא זו היא כדעת ר' יהודה, אין ממנה סיוע לרב יוסף. ר' זירא אמר: אפילו אם אין הופכים את השיטות אפשר לפרש את הברייתא שלא כדברי רב יוסף. ולומר: הלא במאי עסקינן [כאן במה אנו עוסקים]? בטועין השוכר טענת לטיסין מוזין ומשום כך יכול היה להיפטר בשבועה — ונמצא שהיה זה לטיסין שאינו מוזין אלא גנב, ולכן משלם הגנב תשלומי כפל לשובר.

א שנינו במשנה: נפלה הבמה לגינה ונהנית — משלמת (כלומר, בעליה משלמים) מה שנהנית. אמר רב: כאן מדובר בנחטבה שפולה על הירקות ועל ידי כך נחטבה פחות, ונהנתה מזה שלא ניוקה, ועל כך משלמים הבעלים. ומעירים: מדברי רב יש לדייק: אבל אם אכלה באוהה גינה אפילו מה שנהנית אינה משלמת. לימא רב לטעמיה (האם זומר כי רב הולך פה לשעמו. וליטתו) בענין נוקים שנגרמו לבהמה שכאכלה פירות של אדם אחר, שאמר רב כי יכול בעל הפירות לטעון: היה לה שלא תאכל. ואף פה, בעל הבמה יכול לומר: בהמה זו נפלה שלא באשמותי, ואם אכלה — אין זו אשמתך? אמרי (אומרים) בתמיחה: הכי השתא [כך אחת מותרות] בין הדברים? אימור [אמור] שאמר רב התם [שם] שיכול אדם לטעון "היה לה שלא תאכל" — היכא דאיתוקא [במקום שניזוקה] היא הבמה בפירות החיורי, דמצי אמר ליה מריה דפירי [שיכול זומר לו בעל הפירות] לבעל הפרה: לא משלמנא [אין אני משלם] על מה שניזקה בהמתך באכילתה, כי היה לה שלא תאכל. אבל לאוקיי היא אחריתי דפטירה [שלומו מי אמר] כדאשר חיקה היה אחרים, שחופסר לשלם בטענה זו האם אמר רב? אין הדבר מתקבל כלל. אלא אם לדחות דיוק זה בדברי רב, ולומר כי

- מסורת הש"ס
- ו. בייק מהב, ושם סומנו מקבילות.
- ז. שם ושם סומנו מקבילות.
- ח. ראה ירושלמי בייק פ"ו ח"ב.
- ט. בייק מ"ב.

גרסות

וקתני ואחר כך יש בכתיב: וקתני סיפא ואחר כך. שובר כנושא שזר דמי דלמא כרבי מאיר סבורא ליה יש בכתיב: שובר כנושא שזר כרבי מאיר.

שנינו במשנה: נפלה הבמה לגינה ונהנית — משלמת (כלומר, בעליה משלמים) מה שנהנית. אמר רב: כאן מדובר בנחטבה שפולה על הירקות ועל ידי כך נחטבה פחות, ונהנתה מזה שלא ניוקה, ועל כך משלמים הבעלים. ומעירים: מדברי רב יש לדייק: אבל אם אכלה באוהה גינה אפילו מה שנהנית אינה משלמת. לימא רב לטעמיה (האם זומר כי רב הולך פה לשעמו. וליטתו) בענין נוקים שנגרמו לבהמה שכאכלה פירות של אדם אחר, שאמר רב כי יכול בעל הפירות לטעון: היה לה שלא תאכל. ואף פה, בעל הבמה יכול לומר: בהמה זו נפלה שלא באשמותי, ואם אכלה — אין זו אשמתך? אמרי (אומרים) בתמיחה: הכי השתא [כך אחת מותרות] בין הדברים? אימור [אמור] שאמר רב התם [שם] שיכול אדם לטעון "היה לה שלא תאכל" — היכא דאיתוקא [במקום שניזוקה] היא הבמה בפירות החיורי, דמצי אמר ליה מריה דפירי [שיכול זומר לו בעל הפירות] לבעל הפרה: לא משלמנא [אין אני משלם] על מה שניזקה בהמתך באכילתה, כי היה לה שלא תאכל. אבל לאוקיי היא אחריתי דפטירה [שלומו מי אמר] כדאשר חיקה היה אחרים, שחופסר לשלם בטענה זו האם אמר רב? אין הדבר מתקבל כלל. אלא אם לדחות דיוק זה בדברי רב, ולומר כי

אורה ההלכה

לטיסין מוזין ליסטים מוזין שלקח חפץ בגניבה — אינו נחשב כגנול אלא כגנב, וכדברי רב יוסף. וראה בראב"ד ובמגילת עו. (מכ"מ ספר ניוקן הלכות גניבה פ"א ה"ג. ש"ע שם שם א,ג.) **שומר אבידה** מי שמצא אבידה ואחר כך גנבה או אבדה ממנו — צריך לשלם, כי דינו כשומר שזר. וכדברי רב יוסף, והיא דעת הר"ף והרמב"ם הסבורים שיש לפסוק בנושא זה כרב יוסף, משום שסוויית הגמרא בשיטתו. אבל הרמ"א כתב כי יש אומרים (הוס) (רא"ש) שיש לפסוק גם כאן בפי הכלל שחלכה כרבה נגד רב יוסף, ולכן קרן שומר אבידה כדון שומר חנם. ולהלכה יש לנהוג כוח כספק, ולכן אין מוצאים מיד שומר האבידה במקרה של גניבה ואבידה, אבל אם תפס הבעלים — אין מציאים מידו. (מכ"מ שם הלכות גיולה ואבידה פ"ג ה"י. ש"ע שם רסז, טו.) **נפלה לגינה** בהמה שנפלה לגינה, ונתחה על גבי פירות וירקות ובכך נוצלה מנוק, שלא נורסקו איבריה (וואר בש"ך), או שאכלה מהם — בעליה משלמים מה שנהניתה (ולא כל מה שהויקה). כמסקנת הגמרא. (מכ"מ ספר ניוקין הלכות נוקי ממון פ"א ה"א. ש"ע ח"מ שצ"ד, א.)